

Հավելված
Հաստատվել է ՀՀ ՎՊԻ խորհրդի
2011թ. դեկտեմբերի 23-ի թիվ 33/1 որոշմամբ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՎԵՐԱՀՄԿԻՉ ՊԱԼԱՏ

ԸՆԹԱՑԻԿ ՀԱՇՎԵՏՎՈՒԹՅՈՒՆ

ՀՀ ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ԵՎ ՍՈՑԻԱԼԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐԻ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹՅԱՆ ՍՈՑԻԱԼԱԿԱՆ
ԱՊԱՀՈՎՈՒԹՅԱՆ ՊԵՏԱԿԱՆ ԾԱՌԱՅՈՒԹՅԱՆ ԿՈՂՄԻՑ ԲԱՆԿԵՐԻ ՄԻՋՈՑՈՎ
ԿԵՆՍԱԹՈՇԱԿՆԵՐԻ ՎՃԱՐՄԱՆ ԳՈՐԾԸՆԹԱՑԻ ՆԿԱՏՄԱՄԲ ԻՐԱԿԱՆԱՑՎԱԾ
ՎԵՐԱՀՄԿՈՂՈՒԹՅԱՆ ԱՐԴՅՈՒՆՔՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

Վերահսկողության հիմքը` ՀՀ վերահսկիչ պալատի խորհրդի 2011 թվականի մարտի 21-ի թիվ 10/2 որոշում (նոր թեմա):

Վերահսկողության նպատակը` ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարության սոցիալական ապահովության պետական ծառայության կողմից բանկերի միջոցով կենսաթոշակների վճարման գործընթացի արդյունավետությունը և համապատասխանությունը ՀՀ օրենսդրությանը:

Վերահսկողության առարկան` ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարության սոցիալական ապահովության պետական ծառայության կողմից «ՎՏԲ-Հայաստան բանկ» ՓԲԸ-ի միջոցով սոցիալական ծրագրերի գծով վճարումների իրականացումն ապահովող ընթացակարգեր և գործառնություններ:

Վերահսկողության օբյեկտը` ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարության սոցիալական ապահովության պետական ծառայություն:

Վերահսկողության ծավալը` ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարության սոցիալական ապահովության պետական ծառայության և «ՎՏԲ-Հայաստան բանկ» ՓԲԸ-ի միջև ծառայությունների վճարովի մատուցման պայմանագրեր (համաձայնագրեր), «ՎՏԲ-Հայաստան բանկ» ՓԲԸ-ի միջոցով վճարվող կենսաթոշակառուների հաշվառման, նրանց ցուցակների և տվյալների վերաբերյալ տեղեկատվական բազայի ստեղծման ու անձնական հաշիվների վարման գործընթացներ, սոցիալական ծրագրերի գծով վճարումների իրականացման հասցեականությունն ապահովող միջոցառումներ, ՀՀ պետական բյուջեից հատկացված միջոցների հաշվին կատարված ծախսեր, ինչպես նաև կենսաթոշակների վճարումներից հետո վերադարձված ավելացած գումարներ:

Վերահսկողության կատարման ժամկետը` 2011 թվականի ապրիլի 4-ից մինչև 2011 թվականի սեպտեմբերի 1-ը:

Վերահսկողությամբ ընդգրկված ժամանակաշրջանը՝ 2008 թվականի հունվարի 1-ից մինչև վերահսկողության իրականացման ժամկետի ավարտը:

Վերահսկողության մեթոդաբանությունը՝ Վերահսկողության իրականացման ընթացքում կիրառվել են համապատասխանության և կատարողական վերահսկողության տեսակները, դիտարկման և վերլուծության ձևերը, որը պայմանավորված է «ՎՏԲ-Հայաստան բանկ» ՓԲԸ-ում կենսաթոշակառուների վերաբերյալ տեղեկատվական բազայի և նրանց առանձնացված հաշվառման բացակայությամբ: Վերահսկողության մեթոդներից կիրառվել են ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարության սոցիալական ապահովության պետական ծառայության և «ՎՏԲ-Հայաստան բանկ» ՓԲԸ-ի կողմից ներկայացված փաստաթղթերի և հաշվետվությունների, կանոնադրություններով և պայմանագրերով (համաձայնագրերով) ամրագրված գործառույթների, ընթացակարգերի ու գործընթացների ուսումնասիրությունը: Վերլուծության փուլում ամփոփվել է ստացված տեղեկատվությունը:

Վերահսկողության արդյունքները՝

Համաձայն ներկայացված տեղեկատվության՝ «ՎՏԲ-Հայաստան բանկ» ՓԲԸ-ի (այսուհետ՝ Բանկ) միջոցով հաշվետու ժամանակաշրջանում իրականացվել են հետևյալ վճարումները՝

- 2008 թ. վճարվել է 10,827.7 մլն դրամ, կենսաթոշակառուների միջին ամսական թիվը կազմել է 31200 մարդ.

- 2009 թ. վճարվել է 13,248.1 մլն դրամ, կենսաթոշակառուների միջին ամսական թիվը կազմել է 33050 մարդ.

- 2010 թ. վճարվել է 14,834.6 մլն դրամ, կենսաթոշակառուների միջին ամսական թիվը կազմել է 35430 մարդ.

- 2011 թ. 1-ին կիսամյակում վճարվել է 8,530.8 մլն դրամ, կենսաթոշակառուների միջին ամսական թիվը կազմել է 39320 մարդ:

Մինչև 2011 թ. հունվարի 1-ը սոցիալական ծրագրերի գծով (կենսաթոշակ, պատվովճար, դրամական օգնություն և այլ սոցիալական ծրագրերի գծով վճարումներ) վճարումները բանկերի միջոցով իրականացվել են ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարության սոցիալական ապահովության պետական ծառայության (այսուհետ՝ Ծառայություն) և Բանկի միջև 28.11.2001 թ. կնքված «Ծառայությունների վճարովի մատուցման մասին» պայմանագրի (այսուհետ՝ Պայմանագիր) և դրա անբաժանելի մասը կազմող՝ փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին համաձայնագրերի (այսուհետ՝ համաձայնագիր) հիման վրա:

Պայմանագրի (համաձայնագրերի) ուսումնասիրությամբ արձանագրվել են հետևյալ ռիսկերը և թերությունները՝

- Բանկի կողմից վճարվող կենսաթոշակառուների առանձնացված հաշվառման և նրանց տվյալների բազայի ստեղծման վերաբերյալ Պայմանագրում որևէ պահանջ չի ամրագրվել և

գործնականում չի իրականացվել, որի հետևանքով հնարավոր չէ գնահատել ինչպես կենսաթոշակառուների իրական թիվը: այնպես էլ ՀՀ պետական բյուջեից կատարված ծախսերի իսկությունն ու հասցեականությունը: Ընդ որում, մնացած հաշվառման պահանջ չի պարունակվել մաս Բ-ի 6-րդ հոդվածի ներքին իրավական ակտերում:

- Ըստ պայմանագրի՝ վճարումների ցուցակում պետք է նշվեին միայն կենսաթոշակառուի անուն- ազգանունը, անձնական հաշվի համարը, վճարման ժամանակաշրջանը և վճարման ենթակա գումարը, որը բավարար հիմքեր չի ստեղծում վճարված կենսաթոշակառուի անձը ճշտելու համար: Ավելին, Պայմանագրով չեն նախատեսվել կենսաթոշակառուների ցուցակների և նրանց տվյալների փոխադարձ ճշտումներ, ինչպես նաև պատասխանատվության միջոցների ցուցակների և դրանցով կատարված վճարումների անձտությունների համար:

- Պայմանագրով չեն նախատեսվել նաև կենսաթոշակառուների տվյալների բազայի ստեղծման, վարման և պահպանման հետ կապված դրույթներ, որի արդյունքում նախորդ տարիներին վճարված անձանց վերաբերյալ ամբողջական տեղեկատվությունը Բանկում բացակայում է:

Մասնավորապես, համաձայն Բանկի կողմից ներկայացված տեղեկանքի՝ 01.01.2008.- 01.09.2009 թթ. ընկած ժամանակահատվածում, երբ կենսաթոշակառուների ցուցակները կազմվել են թղթային տարբերակով, Ծառայության կողմից սոցիալական ծրագրերի գծով վճարումներ ստացող անձանց ցուցակը թղթային տարբերակով ստանալուց և վճարումներն իրականացնելուց հետո Բանկի մասնաճյուղերն այդ ցուցակները (ռեեստրները) վերադարձրել են Ծառայության համապատասխան տարածքային բաժիններին՝ առանց համապատասխան հաշվառում կատարելու: Ընդ որում, երկուստեք խախտվել է Պայմանագրի 2.2. կետի պահանջը՝ ըստ որի Բանկի մասնաճյուղերին թղթային տեսքով ցուցակների հետ մեկտեղ պետք է տրամադրվեին տվյալներ նաև էլեկտրոնային կրիչներով:

Բանկի կողմից կենսաթոշակառուների առանձնացված հաշվառում չի իրականացվել մաս 01.09.2009-01.01.2011 թթ. ընթացքում՝ վճարումների ավտոմատացված և կենտրոնացված համակարգին անցնելուց հետո, երբ ցուցակներն էլեկտրոնային տարբերակով վճարման են ներկայացվել Ծառայության կողմից անմիջապես Բանկի գլխամասային գրասենյակ:

Վերահսկողության շրջանակներում Բանկից պահանջվել են 2008-2010 թթ. Բանկի ծառայություններից օգտվող կենսաթոշակառուների ցուցակները և նրանց վերաբերյալ տվյալները, սակայն ստացվել են միայն 2009 թ. սեպտեմբերից հետո կազմված ցուցակներն էլեկտրոնային կրիչով՝ այն էլ Ծառայության կողմից ներկայացված տարբերակով:

Բանկի կողմից վճարվող կենսաթոշակառուների վերաբերյալ անհրաժեշտ տեղեկատվություն ստանալու նպատակով համապատասխան նամակ է ուղարկվել նաև ՀՀ կենտրոնական բանկ, որը 26.07.2011 թ. պատասխան գրությամբ հաստատել է, որ Ծառայության հետ կնքված Պայմանագրով Բանկը որևէ պատասխանատվություն չի

ստանձնել Ծառայության կողմից ներկայացված ցուցակներում առկա տեղեկատվությունը կառուցվածքային/կանոնակարգված տեսքով մուտքագրելու իր ավտոմատացված բանկային համակարգ: Ընդ որում,, ուսումնասիրությունները, ինչպես նաև Ծառայության տեղեկատվական բազայի համադրումը ՀՀ ոստիկանության անձնագրային և վիզաների վարչությունում առկա տեղեկատվությամբ ցույց են տվել, որ բազմիցս կենսաթոշակառուների տվյալները չեն իդենտիֆիկացվում (թոշակառուին վճարումները կատարվել են անվավեր անձնագրային տվյալների հիման վրա, ինչպես նաև՝ նույն անձնագրով, սակայն տարբեր անուն, ազգանունով անձանց):

Այսպիսով, Բանկի կողմից կենսաթոշակառուների հաշվառում չի իրականացվել, որը թույլ չի տալիս իդենտիֆիկացնել (նույնականացնել) նրանց տվյալները, իսկ նշված տվյալների բացակայության պայմաններում հնարավոր չէ նաև գնահատել վճարման ենթակա կենսաթոշակառուների թվի, վճարումների և տեղեկատվական բազա մուտքագրվող այլ տվյալների վերաբերյալ իրական պատկերը:

Ելնելով վերահսկողության արդյունավետությունը պայմանավորող վերը նշված տեղեկատվությունը տրամադրելու անհրաժեշտությունից, ՀՀ կենտրոնական բանկի կողմից իրականացվել է նախորդ ժամանակահատվածում վճարված կենսաթոշակառուների ցուցակների (ինչպես թղթային, այնպես էլ էլեկտրոնային տարբերակով) վերականգնման համար պահանջվող ժամանակի փորձնական հաշվարկ, ըստ որի այդ պահանջվող տեղեկատվությունը հնարավոր չէ ներկայացնել ողջամիտ ժամկետներում: Այսպես, միայն Բանկի Ծաղկահովիտի մասնաճյուղի կողմից վճարված թվով 300 կենսաթոշակառուի 2008 թ. հունվարի 1-ից մինչև 2011 թ. մարտ ամիսը ներառյալ կենսաթոշակառուների տվյալների մշակման և ուսումնասիրման համար աշխատաժամանակի և մարդկային ռեսուրսների հաշվարկային թիվը կազմում է 1175 մարդ/ժամ, կամ 4 աշխատակցի զուգահեռաբար աշխատելու պարագայում շուրջ 40000 կենսաթոշակառուի տվյալները հնարավոր կլինի վերականգնել 1014 աշխատանքային օրում (կամ ավելի քան 4 տարվա ընթացքում):

- Պայմանագրային պարտավորությունները չկատարելու համար հստակ պատժամիջոց չի նախատեսվել, որով նախադրյալներ են ստեղծվել չօգտագործված բյուջետային միջոցները ժամկետների խախտմամբ ՀՀ պետական բյուջե հետ վերադարձնելու համար: Այսպես, միայն 2009 թվականի ընթացքում Բանկի կողմից ՀՀ պետբյուջե ժամկետի ուշացումով է վերադարձվել շուրջ 1.500.0 մլն դրամ, որի դիմաց տույժեր չեն կիրառվել:

2011 թ. հունվարի 1-ից գործող Պայմանագրով խստացվել են վճարումների ցուցակների նկատմամբ պահանջները՝ կապված կենսաթոշակառուների անձի իդենտիֆիկացման համար անհրաժեշտ տվյալների ապահովման հետ: Պայմանագրի համաձայն՝ Ծառայության և Բանկի համար որպես պարտադիր են համարվում կենսաթոշակառուի հետևյալ տվյալները՝ կենսաթոշակառուի անունը, ազգանունը, հայրանունը, անձը հաստատող փաստաթղթի սերիան ու համարը, սոցիալական ապահովության քարտի կամ սոցիալական քարտ չունենալու մասին տեղեկանքի համարը, առկայության դեպքում՝ կենսաթոշակառուի

փոխարեն կենսաթոշակն ստանալու օրենքով այդ իրավունքն ունեցող անձի անունը, ազգանունը, հայրանունը և նրա անձը հաստատող փաստաթղթի սերիան ու համարը, կենսաթոշակառուի բանկային հաշվի համարը, վճարման ենթակա կենսաթոշակի գումարը՝ ըստ ժամանակահատվածի և տեսակների, վճարման ենթակա ընդհանուր գումարը: Միաժամանակ, Բանկի կողմից վերանայվել և ընդունվել է ֆիզիկական անձանց բանկային հաշիվների հետ աշխատանքի նոր կարգը, որում տեղ են գտել նաև հիշատակված պահանջների ապահովմանն առնչվող միջոցառումներն ու դրույթները: Սակայն Պայմանագրում Բանկի կողմից կենսաթոշակառուների տվյալների բազայի ստեղծմանն ու պահպանմանը, նրանց հաշվառմանը ինչպես նաև ցուցակներում առկա տվյալների փոխադարձ ճշտումներին վերաբերող պահանջներ այդպես էլ չեն ամրագրվել:

Վերահսկողության ընթացքում, 2011 թ. ապրիլից՝ հաշվի առնելով ներկայացված առաջարկություններն ու դիտողությունները, Բանկի կողմից սկսվել և շարունակաբար իրականացվում է սպասարկվող կենսաթոշակառուների տվյալների բազայի ստեղծման և նրանց առանձնացված հաշվառման գործընթացը:

ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆ

- ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարության սոցիալական ապահովության պետական ծառայության և «ՎՏԲ-Հայաստան բանկ» ՓԲԸ-ի կողմից 2008-2011 թթ. կենսաթոշակների վճարովի ծառայությունների մատուցման պայմանագիրը կնքվել է բազմաթիվ թերություններով ու բացթողումներով, որը թույլ չի տալիս օբյեկտիվորեն գնահատել նախատեսված պայմանագրային պարտավորությունների կատարման մակարդակը:

- «ՎՏԲ-Հայաստան բանկ» ՓԲԸ-ի կողմից վճարվող կենսաթոշակառուների առանձնացված հաշվառման, նրանց տվյալների բազայի ստեղծման վերաբերյալ պայմանագրում որևէ պահանջ չի ամրագրվել, որի հետևանքով հնարավոր չէ որոշել կենսաթոշակառուների իրական թվաքանակը և ՀՀ պետական բյուջեից կատարված ծախսերի իսկությունն ու հասցեականությունը:

- Պայմանագրով չեն նախատեսվել նաև կենսաթոշակառուների ցուցակների և նրանց տվյալների փոխադարձ ճշտումներ, ինչպես նաև պատասխանատվության միջոցներ՝ նշված ցուցակների և դրանցով կատարված վճարումների անճշտությունների համար:

- Անհրաժեշտ տվյալների բացակայության պայմաններում հնարավոր չէ գնահատել վճարման ենթակա կենսաթոշակառուների թվի, վճարումների և տեղեկատվական բազա մուտքագրվող այլ տվյալների վերաբերյալ իրական պատկերը: ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարության սոցիալական ապահովության պետական ծառայության տեղեկատվական բազայի համադրումը ՀՀ ոստիկանության անձնագրային և վիզաների վարչությունում առկա տեղեկատվությունը հետ ցույց է տվել, որ բազմիցս կենսաթոշակառուների տվյալները չեն նույնականացվում (կենսաթոշակառուին վճարումները

կատարվել են անվավեր անձնագրային տվյալների հիման վրա, ինչպես նաև նույն անձնագրով, սակայն տարբեր անուն, ազգանունով անձանց):

- Պայմանագրային պարտավորությունները չկատարելու համար հստակ պատժամիջոց չի նախատեսվել, որով նախադրյալներ են ստեղծվել չօգտագործված բյուջետային միջոցները ժամկետների խախտմամբ ՀՀ պետական բյուջե հետ վերադարձնելու և դրանք բանկի նպատակներին ուղղելու համար:

- Չնայած 2011 թ. հունվարի 1-ից գործող Պայմանագրով խստացվել են վճարումների ցուցակների նկատմամբ պահանջները՝ կապված կենսաթոշակառուների անձի իդենտիֆիկացման համար անհրաժեշտ տվյալների ապահովման հետ, սակայն «ՎՏԲ-Հայաստան բանկ» ՓԲԸ-ի կողմից կենսաթոշակառուների տվյալների բազայի ստեղծմանն ու պահպանմանը, նրանց հաշվառմանը, ինչպես նաև ցուցակներում առկա տվյալների փոխադարձ ճշտումներին վերաբերող պահանջներ այդպես էլ չեն ամրագրվել:

- «ՎՏԲ-Հայաստան բանկ» ՓԲԸ-ի կողմից 2011 թ. ապրիլ ամսից սկսվել է սպասարկվող կենսաթոշակառուների տվյալների բազայի ստեղծման և նրանց առանձնացված հաշվառման գործընթացը, որը պայմանավորված է վերահսկողության ընթացքում բարձրացված հարցադրումներով և ներկայացված առաջարկություններով:

ԱՌԱՋԱՐԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարության սոցիալական ապահովության պետական ծառայությանը՝

- Ելնելով վերահսկողության արդյունքներից և հաշվի առնելով բանկային համակարգի միջոցով կենսաթոշակների վճարման ծավալների ավելացման, ինչպես նաև համապատասխան ծառայություն մատուցող կազմակերպությունների քանակի ավելացումը՝ վերանայել և արդիականացնել առևտրային բանկերի հետ կնքված պայմանագրերը:

- Որպես պարտադիր պայման պայմանագրերում ամրագրել բանկերի կողմից սպասարկվող կենսաթոշակառուների առանձնացված հաշվառման, նրանց վերաբերյալ տեղեկատվական բազայի ստեղծման, դրա անընդհատ թարմացման ու պահպանման պահանջը:

- Առանձին ուշադրություն դարձնել վճարման նպատակով ներկայացված կենսաթոշակառուների ցուցակներում առկա տվյալների փոխադարձ ճշտումներին և պայմանագրային պարտավորությունները չկատարելու կամ թերի կատարելու համար կոնկրետ պատժամիջոցների ամրագրման հարցերին:

- Շարունակաբար կատարելագործել տարածքային բաժինների կողմից կենսաթոշակառուների տվյալների ճշգրտման և նախկինում արձանագրված թերությունների վերացմանն ուղղված միջոցները՝ բացառելով չնույնականացվող տվյալներով կենսաթոշակառուների առկայությունը:

- Ապահովել առևտրային բանկերի միջոցով իրականացվող վճարումների նկատմամբ վերհսկողական գործառնությունների լիարժեք և արդյունավետ իրականացումը, ՀՀ պետական բյուջեի միջոցների հաշվին կատարվող վճարումների նպատակայնությունն ու հասցեականությունը, չվճարված ֆինանսական միջոցների ժամանակին և ամբողջ ծավալով հետ վերադարձը ՀՀ պետական բյուջե: